

Titel: Udrag fra Begrebet Angst

Citation: "Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K4", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K4*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2002 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-ba-kom-shoot-ba-626.pdf> (tilgået 01. juni 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K4

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

◀ **Philosophiens forudsætningsløse Begynden** : Hegel påstår i *Wissenschaft der Logik* (317,25) bd. 1,1, i *Hegel's Werke* (310,1) bd. 3, s. 63 (*Jub.* bd. 4, s. 73), at den spekulative tænkning begynder forudsætningsløst. Videnskabens begyndelse »darf so *nichts voraussetzen*, muß durch nichts vermittelt seyn, noch einen Grund haben; er soll vielmehr selbst Grund der ganzen Wissenschaft sein. Er muß daher schlechthin ein Unmittelbares seyn, oder vielmehr nur *das Unmittelbare* selbst. Wie er nicht gegen Anderes eine Bestimmung haben kann, so kann er auch keine in sich, keinen Inhalt enthalten, denn dergleichen wäre Unterscheidung und Beziehung von Verschiedenem aufeinander, somit eine Vermittelung. Der Anfang ist also das *reine Seyn*«. I Danmark blev dette princip hos Hegel genstand for en omfattende diskussion om filosofiens begyndelse. Jf. J.L. Heibergs anmeldelse af W.H. Rothe *Læren om Treenighed og Forsoning*, Kbh. 1836, i *Perseus* nr. 1 (319,17), s. 36: »man maa erkjende, at Systemet virkelig holder hvad det lover: forudsætningsløs Begyndelse«. Herimod skriver F.C. Sibbern i sin anmeldelse af J.L. Heibergs *Perseus* nr. 1 i *Maanedsskrift for Litteratur* (310,1) bd. 19, s. 315f.: »Forresten er det dog vel i Øine faldende, at den Paastand, at Philosophien skal begynde uden alle Forudsætninger, selv indeholder en meget stor Forudsætning, der ei kan søges retfærdiggjort, uden at der gaaes ind i en Discussion af Philosophiens Væsen, og af dens Muelighed og af dens hele Gang og Maade, hvilken Discussion da allerede vil føre midt ind i Philosophien selv«, og han konkluderer, »at Philosophien ei kan begynde saaledes fra et umiddelbart Første, som Hegel vil lade den begynde – saa bliver herved jo gjort en stor Indsigelse mod Hegels første Begreb om Philosophie, og den Debat, vi saaledes reise, maa da tænkes afgjort, førend hans Begyndelse kan gjøre sig gjeldende«, jf. også s. 334ff. I »Det logiske System« insisterer J.L. Heiberg derimod på nødvendigheden af en forudsætningsløs begyndelse i logikken, jf. *Perseus* nr. 2, § 4, s. 11: »Den Vei, ad hvilken vi her bevæge os for at naae den absolute Begyndelse, maa man gjerne kalde en explicativ eller exoterisk Indledning, naar man kun vil lægge Mærke til, at den bliver uden al Indflydelse paa selve Systemets Begyndelse. Thi den optager ikke nogensomhelst Forudsætning, til Præjudiz for den absolute Begyndelse. Dette *kan* den nemlig ikke, fordi den netop bevæger sig mod det Forudsætningsløse, hvoraf følger, at den, istedenfor at optage Noget, tvertimod bortkaster Alt, thi ellers kunde den jo aldrig naae det Punkt, hvor Intet er forudsat. Men har man først naaet dette Maal, saa er det fuldkommen ligegyldigt, ad hvilken Vei man er kommen dertil; thi det Forudsætningsløse er under alle Omstændigheder den rette Begyndelse, og det bliver ikke mindre forudsætningsløst, fordi man er kommen dertil igjennem Forudsætninger«.

I trykt udgave: Bind 4 side 384 linje 13